

KAMNISKI TEKSTILEC

LETO XIV. — Št. 1-12

22. 12. 1976

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE SVILANIT KAMNIK — TOZD FROTIR IN TOZD SVILA

Pred nami so - zahtevnejše naloge

Prelomnica leta je priložnost, da na osnovi doseženih rezultatov ocenimo, kako smo dosegli zadane cilje in kakšne naloge si bomo začrtali za prihodnje obdobje.

Ko analiziramo leto, ki je za nami, lahko nedvomno potrdimo, da je bilo to leto s poslovnega vidika eno najbolj dinamičnih v zgodovini Svilanita. Če smo se v prvem polletju ukvarjali s problemom prodaje in razmišljali o tem, kako ustaviti proizvodnjo, da se nam ne bo nakopičilo preveč gotovih izdelkov, smo se v drugem polletju srečali z obratnim problemom, kako proizvesti več, da bomo zadostili potrebam tržišča. Vsekakor je bila to situacija, ki je nismo predvideli z našim letnim gospodarskim niti stabilizacijskim planom, niti je niso predvideli načrtovalci poslovanja v ožji in širši domovini. Za vse je bil to pravi pretres, ki je zahteval hitre in zato za marsikoga včasih nerazumljive odločitve zaradi prilagajanja novi situaciji.

Vzrok takim preobratom je prav gotovo iskati v sprejetju in sprovajanju dveh zakonskih predpisov, ki sta korenito spremenila dotedanje poslovanje. To je zakon o zagotavljanju plačil med uporabniki družbenih sredstev in zakon o ugotavljanju dohodka na osnovi plačane realizacije. Bistvo prvega zakona je v tem, da ni mogoče več prodati blaga, za katerega ni zagotovljeno plačilo v določenem roku, drugega pa, da je dohodek le to, kar je dejansko plačano. Prav gotovo sta oba zakonska predpisa izredno pozitivna in smo ju pričakovali že dalj časa, saj vnašata v poslovanje red in onemogočata potvarjanje rezultatov. Kljub temu pa moramo upoštevati, da predvsem zakon o ugotavljanju dohodka še ni zadosti dodelan in zato onemogoča realno izkazovanje doseženih rezultatov, ki pa so bistvenega pomena za ocenitev uspešnosti poslovanja v primerjavi s preteklim letom.

Na razpolago so nam podatki o 9-mesečnem poslovanju. Zara-

di primerjanja doseženih rezultatov poslovanja, navajam podatke o doseženem dohodku, izračunanem na podlagi fakturirane realizacije za isto obdobje v letu 1975 in 1976.

V TOZD Frotir je dosežena produktivnost (dohodek na zaposlenega) višja za 18 %. V TOZD Svila pa za 24 %. Družbeni proizvod na zaposlenega (dohodek + amortizacija) je višji v TOZD Frotir za 12 % in v TOZD Svila za 21 %.

Ti podatki nedvomno kažejo na uspešnost poslovanja in na veliko prizadevnost večine člano kolektiva Svilanita. To nam zagotavlja, da bomo do konca

leta dosegli osnovne cilje, ki smo si jih zadali s stabilizacijskim programom za leto 1976.

Kljub temu pa lahko ugotovimo, da bi bili rezultati lahko še boljši, če bi znali, oziroma, če bi vsi zavestno hoteli odstraniti vse subjektivne motnje, ki se kažejo predvsem v nedosledno izdelanem sistemu planiranja, sprovajanju organizacije dela in delovni disciplini.

Pred nami so nove, še zahtevnejše naloge. Brezpogojno bo treba izboljšati sistem planiranja, kar pomeni zaostri odgovornost vseh nosilcev planiranja in izvajalcev planskih nalog, izboljšati organizacijo dela in zaostri red in delovno disciplino. Povečano odgovornost posameznikov bo nujno vgraditi v sistem nagrajevanja učinkovitosti.

Prihodnje leto bo tudi leto močne investicijske dejavnosti. Rešiti bo potrebno problem prostorov TOZD Svila, s čemer bo istočasno dana možnost konfekciji frotirja za njeno razširitev in ustvaritev pogojev za normalno delo. Lotiti se bo treba izgradnje oplemenitilnice metražnega blaga, kupiti strojno opremo, nabaviti nove tklase stroje in še druge stroje ter naprave. Vse to bo zahtevna naloga, predvsem s stališča zagotovitve potrebnih finančnih sredstev, ki pa jo bomo morali realizirati, če hočemo, da bo naš razvoj skladen s potrebami tržišča.

Vse to bo zahtevalo povečano stopnjo sodelovanja, in kar v zadnjem času močno pogrešamo, povečanje medsebojnega zaupanja.

SREČNO, ZDRAVO IN USPEHOV POLNO NOVO LETO 1977
ŽELIJO DELAVCEM DELOVNE ORGANIZACIJE SVILANIT,
DRUŽBENO POLITIČNE ORGANIZACIJE,
ORGANI UPRAVLJANJA IN UREDNIŠKI ODBOR

Kam in koliko bomo izvažali

Naš izvoz bo v letu 1977 usmerjen na različna tržišča Zahodne Evrope. Med temi tržišči predstavlja Zvezna republika Nemčija pomemben delež s kar 86 % od skupne vrednosti izvoza.

Struktura našega izvoza povrh stah izdelkov bo predvidoma takšna: 56,3 % od skupne vrednosti bo predstavljal izvoz brisač 42,4 % izvoz konfekcije in 1,3 % izvoz storitev.

V sedanjih situaciji, za katero je značilen dokaj visok porast vrednosti nemške marke, saj je znašal v primerjavi z dinarjem 4,5 % samo v zadnjih dveh mesecih, je tako velik obseg izvoza v ZRN vzpodbuden, saj se nam tako, ob nespremenjenih deviznih cenah povečuje dinarski izkupiček.

Gledano dolgoročno pa odvisnost od enega samega, čeprav v našem primeru relativno stabilnega tržišča ni priporočljiva, ker ne dopušča učinkovite ob-

rambe proti različnim neugodnim pojavom v gospodarstvu tega tržišča. Takrat je potrebno prodajo čimprej preusmeriti drugam, kjer so pogoji ugodnejši. Zaradi tega bodo naši napori usmerjeni zlasti v razširitev kroga kupcev v večjem številu držav.

Ko ocenjujemo naše možnosti na svetovnem trgu bombažnega tekstilal, moramo vedeti, da je ta panoga zelo izpostavljena velikim nihanjem ponudbe in povpraševanja in s tem velikemu razkoraku med cenami surovin in gotovih izdelkov. V zadnjem času smo pričala velikemu porastu cen bombaža na svetovnem trgu, medtem ko cene gotovih izdelkom ne naraščajo s takšnim tempom. V tem trenutku lahko le ugibamo, s kakšnim uspehom bomo prevalili na naše kupce povečane cene surovin, ki jih pričakujemo na doamčem trgu. Informacije, ki jih dobivamo s tujih tržišč, nas ne nav-

dajajo z optimizmom.

Na tem področju bomo brez dvoma čimprej morali poiskati skupen jezik s predilci in uvozniki bombaža, ter se na širši in dolgoročni osnovi dogovoriti o medsebojni proizvodni in dohodkovni odvisnosti, ki bo vsakemu od udeležencev v procesu reprodukcije omogočila kar najbolj sprejemljive pogoje gospodarjenja. Osnutek novega Zakona o prometu blaga in storitev s tujino predvideva tako obliko samoupravnega sporazumevanja in jo šteje kot osnovo za skupno uporabo in združenje pravice na uvoz, kar pa vsekakor predstavlja še eno od številnih stičnih točk med udeleženci v procesu reprodukcije.

Naj omenim še nekaj značilnosti naših kupcev in njihovih zahtev. Z dobro kvaliteto naših izdelkov smo si uspeli pridobiti širok krog zelo zahtevnih kupcev. Tako smo neposredno vključeni v tok svetovnega razvoja,

ki preko kupcev postavlja pred nas nove in nove naloge. Le uspešno reševanje teh nalog pa bo našim izdelkom zagotovilo ceno, kakršno zaradi svoje kvalitete zaslužijo.

Kupci želijo namreč vedno širši asortiman, tako v pogledu števila desenov in barvnih variant kot v pogledu dimenzij. Zelo pogosto se odločajo za nakup kompletov brisač. Vse to zahteva bolj zapletene načine pakiranja, ki omogočajo kupcu kar najbolj enostavno manipulacijo pri formiranju pošiljk trgovinam.

V kolikor bomo kupcem brez večjih žrtev in škode na naši strani uspeli ugoditi v teh zahtevah in v kolikor bomo spoštovali dogovorjene roke dobav ter obdržali kvaliteto izdelkov na nivoju, kot ga naši kupci že poznajo, potem bomo uspehi zagotoviti Svilanitovem imenu še večji sloves in ugled. Sloves pa je blago, ki ima tudi na svetovnem trgu svojo ceno.

Kužnik Adi

Planska izhodišča

Ocene gospodarske rasti v letu 1977 slonijo na tendencah v gospodarskih gibanjih ob koncu leta 1976 in na prehodu v naslednje leto, na možnostih za povečanje proizvodnje v obstoječih in novih proizvodnih zmogljivostih ter na pričakovanem povpraševanju na domačem trgu, na ocenjenih možnostih za povečanje proizvodnje v obstoječih in novih proizvodnih zmogljivostih. Ob nadaljevanju intenzivnih naporov za stabilizacijo v organizacijah združenega dela in ob sprejetih ukrepih tekoče ekonomske politike bo potrebno, kot predvideva resolucija SRS v letu 1977, doseči 6 % rast družbenega proizvoda, pri 2,6 odstotni rasti zaposlenosti in pri tem povečani produktivnosti dela za 2,8 %. Realni osebni dohodki pa za 2 %, rast cen in življenjskih stroškov naj bi ostala na nivoju letošnjega leta.

Rast investicij v osnovna sredstva za 6 %, rast izvoza blaga in storitev za okoli 7 % ter uvoz blaga za okoli 7 %, kar bo omogočilo dinamično rast pro-

izvodnje in boljšo preskrbljenost organizacij združenega dela zlasti z reprodukcijskim materialom in opremo za modernizacijo.

Uresničevanje dogovorjenih temeljnih razvojnih usmeritev zahteva v naši delovni organizaciji v prihodnjem letu zagotoviti resolucijska prizadevanja z večjo rastjo dohodka predvsem s povečanjem produktivnosti dela ter z vzpodbujanjem boljšega gospodarjenja s sredstvi. To naj zagotovi zlasti izgradnjo tekočega sistema delitve osebnih dohodkov, ki bo v večji meri spodbujal rast produktivnosti dela, racionalnost v uporabi dohodka in druge dejavnike razvoja. Uresničevanje teh predpostavk bo terjalo uveljavljanje takšnih osnov in meril za delitev sredstev za osebne dohodke, ki bodo v večji meri zagotavljale osebni dohodek vsakega delavca v skladu z njegovim prispevkom, ki ga je dal s svojim živim delom, kakor tudi z upravljanjem in gospodarjenjem.

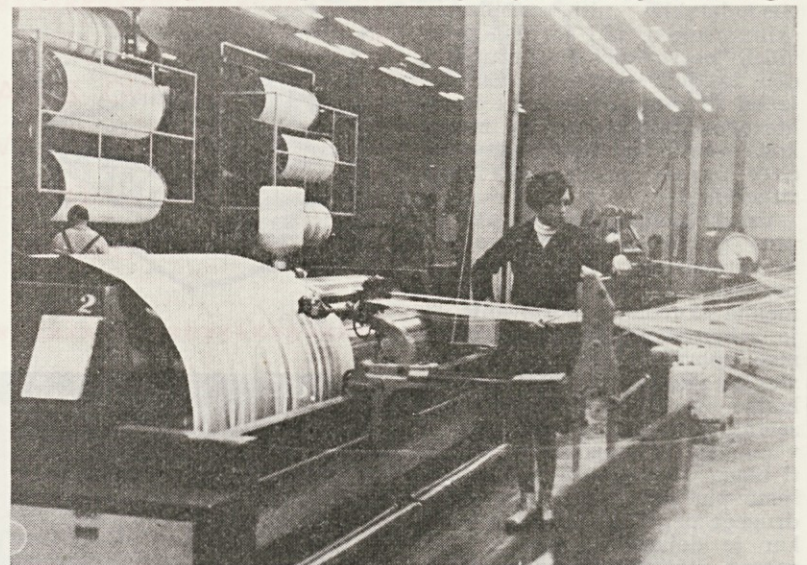
Z. F.

kon, ki je za razliko od osnutka nekoliko spremenjen in oplemeniten s pripombami razprav, toda kljub določenim spremembam je njegova vsebinska zasnova in namen ostal isti. Omogoči naj združenje sredstev, da prednost svobodni menjavi dela, onemogoči vlogo monopola ter poveča prizadevanja združenega dela za njegovo večjo produktivnost. Razprava je poleg predlogov in pripomb prinesla temeljit pregled naše samoupravne organiziranosti ter pregled perspektiv, ki jih z zakonom dobiva združeno delo v nadaljnjem razvoju samoupravnih

odnosov. Spodbujanje k nadaljnjemu združenju sredstev na vseh ravneh družbene reprodukcije je osnovni moto družbeno ekonomskih odnosov po zakonu o združenem delu. Stremeti moramo k še popolnejšim oblikam samoupravnega sporazumevanja na vseh področjih združenja sredstev in dela.

Zakon ne daje popolnih rešitev in sam po sebi ni rešitev za vse probleme združenega dela. Ta mora na osnovi njegovih določil konkretno izdelati (brez kalupov) svoje odnose.

Delo, ki nas čaka bo naporno, dolgotrajno, temeljito in odgo-

Delo na novem snovalu

Po sprejetju zakona o združenem delu

Poredko se v naši dosedanji samoupravni praksi sprejme tako pomemben sistematski akt, kot ga je sprejela zvezna skupščina 25. 11. 1976 soglasno, to je, zakon o združenem delu.

Da bi konkretizirali ustavna določila smo pristopili k izdelavi zakona o združenem delu, ki

je rezultat dolgotrajnega in temeljitega dela vse samoupravne organizirane družbe. Pomembnost zakona je bila vidna v vseh fazah njegovega sprejemanja, tako tudi v številni udeležbi delavcev in občanov o razpravi o osnutku zakona. Za dan republike smo tako sprejeli za-

Pred nami so - zahtevnejše naloge

Torej, za nami je burno poslovno leto, stopamo v novo, ki bo zahtevalo od nas še več truda in zalaganja. Želim, da bi si vsak delavec Svilanita zavedal, da bomo kos zadanim nalogam, če bo vsak opravil svoje de-

lo in če bo vsak razumel nič kolikokrat dokazano geslo »V slogi je moč!«

Vsem delavcem Svilanita ter njihovim družinskim članom želimo SREČNO V NOVEM LETU.

Slavko Ribaš

PO SPREJETJU ZAKONA O ZDRUŽENEM DELU

vorno. Družbeno politične organizacije morajo biti v ospredju pri izdelavi akcijskih programov za izvajanje zakona, ki pa ne

sme biti samo formalno institucionalne narave, marveč je potrebno vse delo podrediti dejanskim družbeno ekonomskim spremembam, ki jih zakon pri-
naša.

Z. B.

Predavanje v okviru DITT-a

V sodelovanju s tovariši iz Predilnice Škofja Loka nam je uspelo organizirati 18. novembra strokovno predavanje na temo proizvodnja in uporaba OE preje. V prvem delu je tehnični vodja tov. Pirc govoril o zgradovini rotorskega predenja. Zamisel oziroma najstarejši patent OE — postopka predenja angleškega avtorja Sammela Williamsa iz Londona iz 1807 leta so prvi realizirali Čehi v bombažnem inštitutu Urti nad Orlici. Danes pa imamo že celo vrsto proizvajalcev strojev z različnimi izpopolnjenimi izvedbami.

Predavatelj nas je seznanil s postopkom prstaničnega predenja. Za doseganje večje proizvodnje na prstaničnem stroju je ovira sistem tekač — prstan, ki preprečuje večjo proizvodno hitrost. Tudi skrajšani postopek predenja, kakor tudi poskusi z zračno vlaženim prstanom niso prinesli zadovoljivih rezultatov za povečanje proizvodnje. Rešitev tega problema je prinesel rotorski sistem predenja. Princip tega postopka je v tem, da se izdelata primerno vita preja z visoko hitrostjo. Ime OE je dobila po tem, ker se prede z odprtim koncem — open end. Pri kontinuiranem postopku se iz predložene predpreje oz. mihelnškega pramena postopoma od-
vzemajo posamezna vlakna in zlagajo na vrtljivi, odprti konec preje. Tako se oblikuje preja, ki se z veliko hitrostjo navija na križni navitek. Izdelava preje se vrši v posebni napravi imenovani predilna glava.

Na predavanju smo dobili dobro predstavilo o predilni glavi

in njenih sestavinah, saj smo si jih lahko ogledali od blizu. Na shematičnih risbah je bil nazorno prikazan potek predenja od dovajanja pramena, valjčka z žagasto oblogo za razvlaknjenje, kanala za dovajanje vlakna, ki je prilagojena zračnim tokom, rotorske turbine ter do odvajanja preje iz predilnega telesa.

Predavatelj je poudaril, da zahteva rotorsko predenje skrbno izbiro in pripravo vlaken. Upoštevati je treba čistočo, dolžino in finočo vlakna. Glede čistosti so najbolj primerne za rotorsko predenje industrijsko pripravljena oz. umetna vlakna. Naravna vlakna pa je potrebno predhodno dobro očistiti iz tujih primesi in nečistoč, da se izognemo prevelikemu številu pretrgov niti.

Predavatelj je govoril o razliki med klasično in rotorsko prejo. Ena glavnih razlik je že v konstrukciji preje. Prstanična preja dobiva vitje od zunaj navznoter, medtem ko je to pri rotorski preji ravno obratno. Rotorska preja je nekoliko bolj vitja od običajne preje, zato mora določen čas odležati. Zahteva, v primerjavi s klasično prejo, večjo dolžino vlaken za isto metrično številko in je zaradi svoje specifične zgradbe bolj voluminozna.

Z diagramom je bila prikazana količinska potrošnja rotorske preje za pletenje, za votek in za osnovo. Največje uspehe imajo ravno pri uporabi preje v trikotaji perila, kjer izpodri-
va česano bombažno prejo, v mešanicah s sintetikom in za votek.

Nadaljna prednost pred klasi-

Tov. Pirc tehnični vodja predilnice Škofja Loka predava tkalcem DITT-a

čno prejo je v nižjih stroških proizvodnje in nadaljnje predelave. Število obratov rotorja je je v primerjavi z vretenom zelo veliko, saj znaša od 40 do 45.000 obratov na minuto. Velika ekspanzija teh strojev se kaže v veliki zaposlenosti tujih tvrdk, ki jih izdelujejo. Tako bodo Čehi v bližnji prihodnosti zamenjali tretjino predilniških kapacitet z rotorskimi stroji.

Ze po prvem delu se je razvila živahna diskusija o težavah, ki jih imamo v proizvodnji z rotorsko prejo in predvsem o pojavu pilinga, ki še vedno ni razrešen. V diskusiji je sodeloval tudi obratovodja Predilnice tov. Zibler Janez.

V nadaljevanju je ing. Cerkenik Janez, obratovodja barvarne govoril o problematiki barvanja OE poliakrilmitrilne preje na perforiranih cilindričnih cevkah, ki pridejo direktno iz OE — rotorskega stroja. Optimalna gostota barvnih OE navitkov znaša 35 g/cm³, črpalka barvnega aparata pa mora ime-

ti moč, da potisne 40 l flote skozi 1 kg materiala na minuto. Pri omenjenih pogojih dobimo egalno izbarvanje na navitkih. Flota potuje iz špule od znotraj navzven. Poleg čiste sintetične barvajo tudi mešanice.

Glede barvanje OE bombažne preje pa je vedel povedati, da se tega doslej še niso lotili. Znano pa jim je, da v Zahodni Nemčiji le ena firma barva križne navitke OE preje brez predhodnega previjanja. Pri tem pa gre za barvanje pri visokih temperaturah, ki uspeva z indanthreni, z reaktivnimi barvili pa ni zadovoljivih rezultatov.

Po predavanju je bila bogata diskusija o obeh temah. Predavatelja sta po najboljših močeh skušala dati odgovore na zastavljena vprašanja. Prisotno je bilo približno 30 članov društva. V bodoče pa bi želeli, da bi člani DITT pokazali več razumevanja za tovrstne aktivnosti in da bi se jih udeleževali v še večjem številu.

Obisk DITT - Celje

V soboto, dne 23. 10. 1976 je našo tovarno obiskala skupina 21 članov DITT — Celje. Bili so predstavniki več tovarn s celjskega področja, kot npr. Tovarne volnenih odev — Škofja vas, »Toper« Celje, »Metka« Celje in med njimi tudi odgovorni urednik strokovnega glasila Zveze inženirjev in tehnikov tekstilcev Slovenije »Tekstilec«. Gostje so si najprej pod strokovnim vodstvom članov našega DITT ogledali proizvodne obrate naše tovarne, nato pa so se zadržali še v prostorih družbene prehrane. Razgovora so se z naše strani udeležili predstavniki DITT strokovnjaki in delavci z raznih področij v tovarni ter odgovarjali na vprašanja gostov. Urednik »Tekstilca« tov. Ivo Marinc je povedal, da je naše Društvo pokazalo premalo aktivnosti pri dopisovanju v »Tekstilec«. V prijetnem razgovoru smo srečanje zaključili nekaj pred 14. uro. Dogovorili smo se za podoben

obisk našega društva v njihovih delovnih organizacijah.

I. P.

Člani DITT-a poslušajo predavanje o postopku predstaničnega predenja

"Odpustiti me hočete? Saj nisem vendar ničesar napravil...!"
"Saj, ravno zaradi tega."

Razgovor s proizvajalci

Tokrat sem povabil na razgovor tkalki iz TOZD Frotir, tov. Lomberger Mileno in Jeglič Marijo. Obe sodita v starejšo generacijo delavcev Svilanita, saj jima teče že 20 let dela in ustvarjanja. V tako dolgem obdobju si delavec nabere znanja in delovnih izkušenj. Sredino, v kateri dela in živi, zna opazovati in ugotavljati, kaj je prav in kaj bi lahko bilo boljše. Srečujejo se s proizvodnimi in drugimi problemi in o teh naj kar sami spregovorita.

1. Ali ste zadovoljni z delom tkalke?

LOMBERGAR Milena: V tkalnici sem se privadila in rada delam za tkalskim strojem. Dolgo časa sem delala kot tkalka, zdaj pa sem malerka. Delo je zahtevno in natančno. Vsaka napaka tkalke se pozna na tkani, zato morajo biti tkalke zelo natančne pri svojem delu.

JEGLIČ Marija: Ni mi žal, da sem postala tkalka, čeprav je delo naporno in zahtevno. Če bi še enkrat izbirala delo, bi se verjetno oprijela kakšnega drugega poklica. Najtežje je to, da moram delati v treh izmenah. Ko je delavka mlada, delo v treh izmenah že kako prenese, vendar, ko si ženska ustvari družino, z leti čuti težo nočnega dela.

2. Kaj vas v vaši delovni enoti najbolj moti?

LOMBERGAR Milena: Delam kot malerka. Tkalkam pomagam pri raznih pretrgih. Najbolj me moti, če je preveč malerjev, pa ne morem vsem priskočiti na pomoč. Trudim se, da bi napake čimprej popravila, da ne bi bilo zastojev. Vzrokov za prepogoste malerje je več in so različnega izvora kot so kvaliteta preje, kvaliteta snovanja, previjanje in nazadnje zaradi netekočega vzdrževanja statev.

JEGLIČ Marija: Razporejena sem na delovno mesto rezervne tkalke. Najbolj me jezi, kadar ne morem najti delavca, ki bi mi pomagal pri odstranitvi napake na statvi, pri snemanju blaga ali drugih delih, ko je tkalka odvisna od sodelovanja ostalih. Velikokrat moram iskati tega ali onega delavca po celi tkalnici, statev pa stoji. To je še posebej problem v nočni izmeni. Smatram, da bi bilo potrebno vse delavce, ki vzdržujejo statve in pomagajo tkalkam, nujno vezati na zastoje statev in na napake, ki zaradi tega nastanejo na frotirju. To vprašanje, da se režijske delavce veže na storilnost, bi morali čimprej rešiti.

3. Kaj najbolj pogrešate v vaši delovni enoti?

LOMBERGAR Milena: Če bi lahko jaz odločala, bi v enoti organizirali več delovnih sestankov. Zdi se mi, da se premalo pogovarjamo o naših delovnih

problemih. Sestanki, ki so sklicani med malico, so prekratki, ker na teh zborih glasujemo samo za ali proti, ne more pa delavec povedati tega, kar ga teži.

JEGLIČ Marija: Soglašam s tov. Mileno, da bi bilo potrebno organizirati takšne zборе, na katerih bi lahko delavci kaj več povedali. Res je, da je škoda delovnega časa, morda bi sestanke tu in tam sklicali tudi po delovnem času. Čutim, da smo v naši enoti med seboj premalo povezani in je vsak bolj za sebe. Nadalje bi bilo nujno spremeniti organizacijo dela in zmanjšati število režijskih delovnih mest. Četudi mi kdo zameri, glasno povem, da ljudje v naši delovni enoti niso dovolj zaposleni. Tu mislim predvsem na režijce, ki se potikajo po obratu in velikokrat povzročajo nedisciplino. Za nered in premajhno delovno storilnost pa smo krivi vsi, tisti ki moramo trdo delati in tisti, ki manj delajo. Neproduktivna delovna mesta bi morali v naši enoti čimprej odpraviti.

Nadalje nas tkalke moti tudi to, ker imamo preveč vodij. Vsak drugi delavec je vodja in v vsakem kotu nekdo piše. S tako organizacijo dela v naši tkalnici nismo zadovoljni. Dokler ne bomo spremenili organizacije dela in odnosa do dela, ne bomo mogli dosegati boljših proizvodnih uspehov.

4. Kje so po vašem mnenju vzroki za slab odnos do dela?

LOMBERGAR Milena: Živim med delavci tkalnice, ki predstavljajo večino v Svilanitu in tako opazujem življenje okoli sebe. Če sem samokritična, morda tudi jaz svojega dela najbolj uspešno ne opravi. Kritiko mojega dela naj izrečejo drugi. V enoti opažam, da nekateri nimajo pravega odnosa do dela. Njihov glavni cilj je, da preživijo delovni čas v tovarni in da so socialno zavarovani. Ne vprašajo se kaj bi lahko s svojim delom doprinesli delovni organizaciji. Nekateri niso sposobni za opravljanje dela, zato pri njih ni zaželenega učinka. Nekateri pa so nedisciplinirani in nimajo nič skupnega z interesi delovne enote. Znani so primeri, ko taki delavci motijo druge pri delu. se potikajo po drugih obratih in čakajo da bi minil delovni čas. Proti takšnim bi morali ostreje ukrepati, dati bi jim morali konkretno delo in jih nadzirati. Njihov osebni dohodek bi moral biti strogo odvisen od vloženega dela. Delitveni odnosi pa v naši enoti niso takšni. Namesto, da bi dobro nagradili delavca, ki pridno dela in slabo tistega, ki ne dela, pa delimo vsem enako, kar se tiče proizvodnega dela.

JEGLIČ Marija: Res je, da so med nami ljudje, ki jim ni preveč do dela. Takšne ljudi bi moralo vodstvo enote spodbujati k delu. V primerih, ko delavec dela ni opravil po količini in kva-

liteti, bi moral to čutiti. Pri nas v tkalnici pa je tako, da nihče ne pohvali pridnega in ne graja slabega.

Premalo je razvita tudi samokritika, sicer nimamo veliko možnosti, da bi na zborih delovnih ljudi razpravljali o problemih in napakah posameznikov. Delavec se navsezadnje boji povedati napake posameznikov, ker je po javni kritiki pod fizičnim ali pod psihičnim pritiskom tistega, ki ga je kritiziral. Iz tega razloga si vsak želi mir, da ne bi prišel v konflikt, zato lju dje raje molčijo.

5. Kako vi gledate na nočno delo žena?

LOMBERGAR Milena: Nočno delo vsekakor zahteva večji fizični in psihični napor. Nočno delo še posebej obremenjuje ženo z otroki. Njen počitek je zelo pičlo odmerjen. Zavedam se tudi ekonomskega učinka nočnega dela, pa vendar vztrajam pri ukinitvi nočnega dela. Produktivnost nočnega dela se zelo zmanjša. Ljudje, ki ne delajo pri statvah, se v glavnem porazgubijo in marsikdo tudi precej ur prespi. V nočni izmeni je veliko zastojev zaradi netekočega vzdrževanja statev. Me, delavke — tkalke želimo, da nam vodstvo delovne organizacije oziroma TOZD enkrat jasno pove, kdaj bo nočno delo ukinjeno. O ukinitvi se govori že pet let, vendar se to odlaga iz leta v leto. Želimo, da se nam preko sredstev za informiranje da jasen odgovor, kdaj bo v naši enoti ukinjeno nočno delo.

JEGLIČ Marija: Osebno dobro razumem problem ukinitve nočnega dela. Gre torej za manjši osebni dohodek, gre za neizkoriščenost statev in morda tudi za zmanjšanje delovne sile. Menim, da zdravje človeka odtehta tisti ekonomski učinek, ki ga daje proizvodnja v nočni izmeni. Mislim, da bi odpadli mnogi problemi kot so bolniški stalež, slaba volja in drugo. Vemo, da se celo tisti, ki pridejo na novo v tkalnico, otepajo nočnega dela. Če primerjamo de-

lo vnočni izmeni s pogoji dela v preteklosti, se od sedanjega bistveno razlikuje. Takrat je tkalka delala na dveh statvah listovkah, ker se je tkal Wafel. Takšno delo ni bilo zahtevno. Danes je uveden osemstrojni sistem, tkanje je zahtevnejše in bolj natančno. Od tkalk se zahteva kvaliteta, nekatere statve

rade nagajajo, zlasti Giani, preveč je pretrgov in zastojev. Tkalko vse to dodatno obremenjuje, zato se boji nočnega dela. Pripomnim naj še to, da so tkalke premalo plačane in če bi bil dohodek nekoliko višji, bi po mojem mnenju bilo tudi manj odpora do nočnega dela.

6. Kje so vzroki za pogoste zastoje na statvah v vaši delovni enoti?

LOMBERGAR Milena: Problem zastojev v naši tkalnici je precej pereč. O tem bi lahko dali bolj izčrpen odgovor tisti, ki odgovarjajo za proizvodnjo in asortiman. Vsi iščemo napake drugje ne pa pri ljudeh. Ne vem, ali so upravičeni izgovori ali ne, saj slišimo, da niso naviti valji, da komerciala zahteva majhne serije, zaradi česar so potrebne menjave, da je slabo barvana preja, da preja pride že pomešana iz Litije in podobno. Ne bom rekla da tu in tam ni kriva za zastoje tudi tkalka, posebno, če se ne trudi pri odpravi napak, ali če se neupravičeno odstrani z dela. Nihče noče biti kriv, vsi se izgovarjamo na napake drugih. Me, tkalke želimo, da se v tem pogledu vnese v tkalnico red in planska disciplina proizvodnje. Z ozirom na zastoje in nepotrebne menjave pa pokažimo na tiste, ki so zanje odgovorni in jih pokličimo na odgovornost.

JEGLIČ Marija: Pridružujem se mišljenju tov. Milene glede zastojev. Najbrž, da tkalke ne nosijo vse krivde za zastoje, če se katera odstrani z delovnega mesta, česar ne morem zanikati. Res je, da so zastoji tudi objektivne narave, kar se največkrat dogaja na statvah Giani. Mislim, da bi se tudi na teh strojih dali zmanjšati zastoji, če bi se jim vzdrževalci bolj posvetili. Tudi ni upravičljiv zagovor, da številke preje pomešajo v predilnici Litija. Za take napake bi morali pri dobavitelju preje odločno reagirati tako, da bi predilnica svoje napake plačala.

7. Zakaj niso uspeli zadnji zbori o potrditvi vrednosti grup?

LOMBERGAR Milena: Če govorim v imenu tkalk, potem naj povem, da se nismo strinjali zaradi prevelikih razponov. Po našem mnenju je prevelika razlika v razponih med delavci in srednjim kadrom. Toliko imamo problemov v tkalnici in premalo čutimo, da bi se ti kadri posvetili našim problemom razen nekaterih izjem. Naše strokovne delavce bi morali preizkusiti, kdaj in kdo zna in kaj kdo ustvarja. Toliko imamo raznih vodij in njihovega dela ne čutimo. Pri nagrajevanju pa naj bi bili prvi. Tiste strokovne delavce, ki nezadostno ustvarjajo in se ne trudijo, da bi čim več doprinesli k boljšim proizvodnim uspehom, bi morali razporediti na druga delovna mesta, kjer bi delali tisto, za kar so zmožni. To je bil glavni razlog, da se delavci niso odločili za potrditev vrednosti grup.

JEGLIČ Marija: Tkalko smatramo, da niso pravilno razvrščene v vrednostno grupo, zaradi tega razloga niso glasovale za

predlog. Menim, da bi bilo prav, ko bi bile tkalke razvrščene v eno grupo višje. Dobro se zavedam, da ne moremo biti vsi enako nagrajeni. Tistim vodilnim delavcem, ki nosijo največjo odgovornost za poslovanje delovne organizacije in vodenje delovne organizacije, nihče ne očita osebnih dohodkov. Boli pa delavce to, ko vidijo, da marsikateri strokovni delavec ali vodja ne daje od sebe, kar bi lahko dal, prejema pa dobro nagrado. Tudi se zavedam, da ni mogoče izdelati sistema nagrajevanja tako, da bi bili vsi zadovoljni. Če večina določeni sistem odklanja, potem nekaj ni v redu in je potrebno tak sistem dodelati.

Z našim razgovorom smo se približali kraju. Povprašal sem sogoovrnici, kaj bi še želeli povedati.

V imenu delavcev naše delovne enote želiva vsem srečno in uspešno novo leto. Želiva, da bi v prihodnjem letu odgovorni in organi upravljanja pristopili k reševanju nakazanih problemov. Želimo tudi to, da bi direktor delovne organizacije in direktor TOZD Frotir večkrat prišla med nas, tkalke, da bi tako neposredno slišala naše probleme. Naj izrečeva še kritiko sindikalni organizaciji, ker stoji ob strani in se premalo trudi pri razreševanju proizvodnih problemov. Predlagava naj sindikat za pri-

hodnje leto planira strokovne ekskurzije, piknik v naravi kot je bil letos se ni obnesel. Ekskurzije so bolj vabljive in poučne, ker si delavci ogledajo kakšno tovarno ali znamenitosti kraja.

Podpiramo tudi novoletno obdaritev otrok. Ta obdaritev naj se organizira na bolj prazničen način in ne samo golo izročanje daril. Sindikat naj bi pripravil kratek program z nastopi naših otrok.

Tovarišici Milena in Marija sta v tem razgovoru za naše bralce marsikaj odkrito povedali. Pričakujemo, da nakazani problemi ne bodo ostali samo

napisani temveč, da jih bodo odgovorni delavci tudi uresničili v praksi. Morda je ta razgovor kritičen, toda delavki vidita tudi svetle strani v Svilanitu. Te so predvsem v tem, da bomo poslovno leto kljub težavam dobro izpeljali, da so naši proizvodi še vedno iskani na tržišču, da se nenehno izboljšuje asortiman proizvodnje in da o napakah tudi samokritično spregovorimo.

Za njun razgovor in sodelovanje v tej rubriki se jima v ime naših bralcev prav lepo zahvalim.

Urednik

Kje so meje pri uveljavljanju zdravstvenega varstva

Vsakodnevna tema razgovorov in razprav je, kako zajezi odsotnost z dela zaradi bolniške. Ni vprašanje izostankov, ki so opravičeni, ko je človek resnično bolan. Vprašanje je, kadar to socialno pravico koristijo tisti, ki so zdravi. Kako zajezi poplavo upravičenih in neopravičenih izostankov z dela je vprašanje, s katerim se ukvarjajo vsi od občinskih zdravstvenih skupnosti do republiške zdravstvene skupnosti. Organizacije združenega dela in zdravstvene skupnosti same brez sodelovanja zdravstva teh problemov ne bodo razrešile. V tem spletu socialnih in zdravstvenih problemov imajo vendar le zdravstveni delavci v rokah škarje in platno. Zavarovanci ali uporabniki, kakor jim tudi rečemo, prav dobro vedo, kako in kaj delajo zdravstveni delavci oz. izvajalci. Za milijone izgubljenih čakalnih ur niso odgovorni zavarovanci. To lahko reši le zdravstvo z boljšo organizacijo dela, z večjo delovno disciplino in z večjo mero odgovornosti. Morda bo kdo rekel, da je premalo zdravstvenih delavcev, da ni ustreznih delovnih prostorov in podobno. Tudi to je res, toda ob tesnem sodelovanju predstavnikov zdravstva in gospodarstvenikov iz združenega dela se dajo rešiti tudi velikokrat na videz težki problemi. Zavarovanci ne nosijo nobene odgovornosti, če ga zdravnik pošilja od specialista do specialista in ga preiskujejo in vseh mogočih »mašinah« in nazadnje ugotove, da je zavarovanec zdrav in sposoben za delo. Ta postopek pa velikokrat traja mesece in ne malokrat se potegne v leta in po vrhu še mnogo stane. Naj bo za ilustracijo primer, ko je bil delavec dve leti v bolniškem staležu, v tem času pa je delal s traktorjem na polju in prevažal gradbeni material. Taki primeri niso izjema. Niso zavarovanci krivi, če v ambulan tah teče zdravniški pregled po tekočem traku. Nekateri zdravstveni delavci so v stanju opraviti v svojem delovnem času pet-

krat več pregledov, kot določa normativ, z »diagnozo« sedem dni bolniške brez izjeme. Najbrž so jim znani tudi stalni »maroderji«, ki so največkrat bolni ob ponedeljkih, petkih in sobotah. Tudi ti niso krivi, če pri vsakem obisku dobijo dva do tri dni bolniške. Morda je pred enim desetletjem zavarovanec dobil v lekarni na zdravniški recept eno ali dvojce zdravil in škatlico vtkanil v žep. Danes rabi že košarico, če te nima, pa dobi v lekarni reklamno plastično vrečko za zdravila. Ta zdravila predpisujejo zdravniki, čeprav vedo, da so socialni delavci in drugi znanstveniki zaskrbljeni zaradi prevelikega uživanja raznih tablet. Samoupravni odnosi v zdravstvenih organizacijah v največ primerih niso razviti, ekonomika poslovanja ni na zavidljivi ravni, medsebojni odnosi so v velikih primerih zastareni in nazadnje je še osebni odnos do zavarovanca nenehno žarišče konfrontacij.

Prisluhniti moramo tudi drugi plati zvona. Tudi na strani zavarovancev ne manjka slabosti. Niso redki primeri, kod od zdravnika izsiljujejo bolniški stalež, zahtevajo specialne preglede in posebna zdravila, ki so pomagala sosedu. Zahtevajo, da se jim prizna stalež za nazaj, zahtevajo vrhunske zdravstvene storitve, nudijo darila in podkupnine. Tudi delovne organizacije se do tega socialnega in zdravstvenega problema bolj hladno obnašajo. Samoupravna in družbeno politična naravnost v trikotu zdravstvo, zavarovanec in organizacija združenega dela sta ohlapni. Niso izjemni pojavi, ko delavec išče način, kako bi se umaknil iz okolja, kjer so postali medsebojni odnosi nevzdržni, ali so zelo slabi. Bolniški izostanek postane v takem primeru edina rešitev. Delavec vsaj za kratekčas zbeži iz neprijetnega okolja. Zdravniki takšen beg opravičujejo, češ da bi bilo napačno trditi, da zboli samo telo, temveč tudi psiha lahko težko zboli. Res je, da je v

dobi tehničnega razvoja in hitrega tempa življenja tudi duševnost človeka zelo obremenjena. Samoupravljanje, ki je humani sistem, lahko delovnemu človeku v veliki meri pomaga pri premagovanju določenih socialnih ali duševnih kriz. Ta rešitev oz. pomoč pa je izvedljiva le v organizacijah združenega dela, kjer so v resnici razviti samoupravni odnosi. Tam, kjer se pa pod samoupravnim plaščem skrivajo tehnokratski postopki, so navzoči bolniški pobezi. Nekateri delovne organizacije stimilirajo delavce s posebnim denarnim zneskom, da bi čim manj koristili bolniški stalež. To je samo navidezna stimulacija za zmanjševanje bolniških izostankov in je dvorezna. Pravilna pot je edino dosledno izvajanje nagrajevanja po delu.

Bolovanja so dokaj pereč družbeni problem za naše gospodarstvo. Po podatkih sindikata vsak dan izostana z dela 200.000 Jugoslovanov. To je stalo v preteklem letu 20 milijard starih dinarjev. Po oceni zveznega sveta sindikatov, je bil izpad dohodka zaradi izostanka z dela v višini okrog 17 milijard N din. Delovne organizacije so izplačale nadomestilo za odsotnost z dela do 30 dni, 2,5 milijarde, zdrav-

stvene skupnosti pa še dve milijardi novih din. To so zaskrbljujoči zneski, ki nakazujejo na vse večjo težo ekonomskega, socialnega in političnega vprašanja. V neupravičeni odsotnosti z dela se skrivajo znatne rezerve za večjo produktivnosti dela.

Zdaj pa pogledjmo, kakšna je situacija na tem področju v naši delovni organizaciji:

Šivalnica je izgubila v prvi polovici tega leta 1519 delovnih dni, kar pomeni, da je od števila zaposlenih v enoti bilo v bolniškem staležu 64,5 % zaposlenih. To pomeni 4,5 letno zaposlitev enega delavca. Izplačilo osebnega dohodka za to delovno enoto v tem obdobju znaša 176.204,— din.

V delovni enoti tkalnice je bilo izgubljenih 1790 delovnih dni, od števila zaposlenih pa je bilo 53,2 % delavcev. To pomeni 5,5 let zaposlitve enega delavca. Izplačilo nadomestila pa znaša 222.000,— din.

V delovni enoti konfekcija je bilo izgubljenih 670 delovnih dni, od števila zaposlenih pa je bilo 50,5 % delavcev. To pomeni cca 2 leti zaposlitve enega delavca. Izplačilo nadomestila pa znaša 82.440,— din.

Zbor pripadnikov enot CZ po končanih vajah

V delovni enoti barvarna je bilo izgubljenih 149 delovnih dni od števila zaposlenih pa je bilo 57,1 % delavcev. To pomeni cca pol leta zaposlitve enega delavca. Izplačilo nadomestila pa znaša 25.389,60 din.

V delovni enoti pomožnih obratov je bilo izgubljenih 337 delovnih dni, od števila zaposlenih pa je bilo 50 % delavcev. To pomeni cca eno leto zaposlitve enega delavca. Izplačilo nadomestila pa znaša 47.290, din.

V TOZD Svila je bilo izgubljenih 575 delovnih dni, od števila zaposlenih pa je bilo 61 % delavcev. To pomeni cca 1 leto in pol zaposlitve enega delavca. Izplačilo nadomestila pa znaša 83.375,— din.

V skupnih službah je bilo izgubljenih 255 delovnih dni, od števila zaposlenih pa je bilo 34,8 % delavcev. To pomeni cca tričetrt leta zaposlitve enega delavca. Izplačilo nadomestila pa znaša 49.653,60 din.

Po podatkih zdravstvene službe je v Svilanitu boločeno v prvi polovici leta 653 delavcev. Povprečna doba bolovanja znaša 17 dni, % zaposlenih na bolovanju pa znaša 80,33, za bolovanje porabljenih dni pa skupaj 6,56 odstotka. V finančnem jeziku pomeni izplačilo nadomestila 599.633,45 din.

Spričo tako velike potrošnje na področju zdravstva, samoupravne skupnosti zdravstvenega varstva o temu večkrat razpravljajo. Preko sredstev za informiranje, na sejah in sestankih se poskuša vplivati na zavarovance, naj bi sredstva bolj racionalno koristili. Takšna priporočila in sklepi ne zaležejo veliko. Na zadnji seji je republiška zdravstvena skupnost razpravljala o tej problematiki in sprejeti so bili sklepi, da strokovna služba pripravi predlog za participacijo, ki jo bo nosil zavarovanec, ko bo uveljavljal zdravstvene storitve. Ugotovitve zadnjih let ter letošnjih mesecev kažejo, da se v okviru gibanja odsotnosti z dela zaradi bolniške, največ kažejo bolniški izostanki zaradi nege družinskega člana. Zaradi tega smo v letu 1975 izgubili v Sloveniji 570.825 delovnih dni in to je v primerjavi z letom 1970 porast z indeksom 213. To pa predstavlja v celotni strukturi potrošnje 53 %, v letu 1976 (jan.-sept.) pa se je ta delež ponovno povečal za 6 %.

Ob teh ugotovitvah ugotavljajo delegati republiške zdravstvene skupnosti, da ni drugega izhoda v finansiranju vseh oblik zdravstvenega varstva kakor, da tudi samo zavarovanci prispevajo svoj denarni delež za svoje zdravje.

A. K.

govorno obnašanje na delovnem mestu, slabi delovni pogoji in kršitev normativov. Sindikati ni so zadovoljni s stanjem varstva pri delu v organizacijah združenega dela zaradi naslednjih dejstev. V Jugoslaviji je bilo v preteklem letu evidentiranih 283.809 nesreč pri delu. Med temi 534 s smrtnim izidom. Število invalidov postopno raste. Pomemben je podatek, da od 68 milj. izgubljenih delovnih dni (zaradi bolezni 59. milj.) odpade 6 milj. delovnih dni na poklicne bolezni in poškodbe.

Sindikalna organizacija bi morala vprašanju izostanka z dela predvsem zaradi nesreč pri delu posvetiti večjo skrb in v to usmeriti svojo akcijo. Zaščita pri delu mora postati del razvojnega programa, jačanje preventivne funkcije zdravstvenega varstva, da ti večjo vlogo medicini dela. Posebno bi morala biti obveznost sindikata organizirati izobraževanje delavcev o varstvu pri delu, v večji meri bi morali koristiti znanstvene ugotovitve s tega področja in zavzemati se za spoštovanje predpisov in normativov varstva pri delu. Se posebna naloga sindikata je, da odkrito spregovori o napakah. Tam, kjer delovno mesto ni zavarovano po predpisih in je delavec ogrožen, se ne more odvijati delovni proces.

Zdravstveno varstvo v celoti, toda še posebej medicina dela in socialna služba se morajo

Sinko, upoštevaj varstvo pri delu in sonce te bo dolgo gredo

obrniti k preventivni dejavnosti. Služba medicine dela je takorekoč že formirana. Njena aktivnost pa še ni čutili v vsej njeni dejavnosti, zato bo potrebno vzpostaviti z zdravstveno službo tesnejše stike in na tem področju izdelati delovni program. Le na podlagi skrbno izdelanega programa preventivne dejavnosti bi lahko mnoge probleme na tem področju uspešno reševali.

K. A.

Varno delo - večja produktivnost

Za varstvo pri delu smo odgovorni vsak na svojem delovnem mestu. Za izboljševanje in izpopolnjevanje delovnih pogojev pa so odgovorni organi upravljanja in vodilni delavci. V naši vsakdanji praksi pa je skrb za varno delo prepuščena več ali manj odgovornim osebam, ki se s tem ukvarjajo poklicno ali določeni osebami, ki jih zadolži inšpektor dela. Izboljševanje delovnih pogojev in izvajanje predpisov varstva pri delu je tudi stvar sindikata. Svet zveze sin-

dikatov SFRJ je ocenil, da sta zaščita na delu in pogoji dela eden od pomembnih činiteljev večje produktivnosti in pomembna rezerva za zmanjševanje izostankov z dela.

Sindikati med drugim ugotavljajo, da stanje na področju varstva pri delu ni zadovoljivo. Ugotovitve kažejo, da se sindikati v delovnih organizacijah največkrat ukvarjajo s posledicami nesreč pri delu ne pa z vzroki, ki povzročajo te nesreče kot so: kršitev delovne discipline, neod-

Alkoholizem in žena

Alkoholizem vedno resno ogroža družino, vpliva na njen zakonski položaj in slabi njeno vzgojno funkcijo. Žena — alkoholik neizogibno razdira družino, otroci odraščajo izven doma, izpostavljeni so vplivom slabe družine, to pa je izvor novih vzgojnih problemov, ki pogosto usodno vplivajo na razvoj in formiranje otrokove osebnosti.

Škodljivo delovanje alkohola na organizem žene pripelje do številnih sprememb v telesnem in duševnem zdravju in pripomore k temu, da alkoholičarke pogosto v najlepših letih postanejo težki invalidi. Alkohol tudi psihično deformira osebnost žene. Rušijo se intelektualne in moralne vrednote, popusti sposobnost samokontrole in izgubi se smisel za lepo in dostojno vedenje.

Alkoholičarka vse pogosteje zanemarja družino in na vsakem koraku prihaja v konflikt z moralnimi in družbenimi normami. Gotovo je, da taka žena ne more biti dober zakonski tovariš, še manj pa dobra mati in vzgojiteljica. Zakonca se odtujujeta drug drugemu, odnosi se ohladijo, zakonska harmonija je resno ogrožena in zakon končno propade. Alkoholizem tako najprej poruši osebnost, kar pomeni največjo človeško vrednoto, kasneje pa razdre družino, ki predstavlja osnovno celico človeške družbe.

Mati alkoholik, kot labilna in propadajoča osebnost, v nobenem pogledu ne more biti dobra vzgojiteljica svojih otrok. Materin alkoholizem onemogoča harmoničen duševni razvoj otroka

in pušča v njegovi osebnosti trajne in nepopravljive napake. V večini primerov so taki otroci razdražljivi, težko se obvladajo, neposlušni so in nagnjeni k pretepom. Nimajo potrpljenja, niti želje za učenje ali kakršnokoli organizirano delo. Večino dneva preživijo na ulici, dom jih odbija, saj v njem ne najdejo več tiste toplote, ki jo izžareva zdravo družinsko okolje. Mnogi otroci mater alkoholičark tudi telesno propadajo, čemur je vzrok slaba in neredna prehrana.

Poleg staršev, ki redno pijejo alkohol, tudi otroci kmalu začno posegati po alkoholu. V tem se odraža njihova radovednost, težnja po posnemanju odraslih, z druge strani pa velika dostopnost alkohola v takih družinah pripomore, da ga otroci zelo zgodaj spoznajo. Tako se že v zgodnjem otroštvu začnejo navajati na alkohol. To pa je najpogosteje temelj bodočega alkoholizma.

Zato je v prvi vrsti potrebno zdravstveno prosvetljevati starše, da spoznajo kakšno nepopravljivo škodo napravi alkohol v družini, v kateri odraščajo otroci alkoholikov. S povečanjem števila mater alkoholičark raste število neprilagojenih, vzgojno zanemarnjenih otrok in prestopnikov, ki tudi kasneje ne morejo postati koristni in enakovredni člani človeške družbe.

Skrlep Marička

Namesto varnostnih opozoril — plaža

Vpliv športne rekreacije na sodobnega človeka

V dobi znanstveno tehnološke revolucije je človekov položaj v proizvodnji tak, da obremenjuje predvsem njegov živčni sistem, medtem ko so mišice povsem neaktivne. Zavest o posledicah fizičnega propadanja postaja v industrijsko razvitih deželah eden od najmočnejših motivov posameznika in družbenih skupnosti za množično udejstvovanje v športni rekreaciji.

Kaj je pravzaprav športna rekreacija?

To je svobodna in organizirana aktivnost, ki fizično, psihično in socialno bogati, sprošča prenapete mišice, porazdražene živce, oblikuje aparat gibanja, bogati socialne, moralne, intelektualne vrednote, obnavlja izgubljeno telesno in duševno energijo. Športna rekreacija postaja vse bolj pomemben regu-

lator med pridobljeno in porabljeno energijo, ker usposablja človekov organizem za ekonomičnejše delovanje organskih funkcij. Dnevno razmerje med pridobljeno in oddano energijo, je za normalno in uspešno življenje človeka izredno pomembno. Človek, ki porabi več energije, kot jo s hrano použije, slabi in obnemore, če pa jo porabi manj, se redi in izpostavlja nevarnosti, da zbolí, ali zaradi srčnega infarkta prezgodaj umre. Urejanje razmerja med pridobljeno in oddano energijo je le ena od osnovnih funkcij rekreacije.

Druga osnovna funkcija rekreacije je zadovoljitev osebnih interesov. Rekreacija pri tem ustvarja ravnotežje v dnevni monotoni, ki nastaja zaradi ponavljanja vedno enakih dejanj, enakih misli in pravo svobodo, to je svobodo gibanja, misli in reakcij. Razen tega pri sodobni proizvodnji človek ne more u-

porabljeni svoje spretnosti in znanja v celoti, čeprav prinaša na delo svojo celotno osebnost. Zato si želi to sposobnost pokazati izven dela na kulturnem, političnem, športnem ali drugem področju.

Športna rekreacija nima praktično pomena v smislu gospodarskega pridobivanja, ker se pri tej dejavnosti predvsem trošijo z delom pridobljena posebna sredstva (obleka, obutev, energija, rekviziti, objekti). V čem naj bo torej športna rekreacija funkcija življenja: Športna rekreacija je v službi življenja predvsem zaradi svojega funkcionalnega značaja. Z njo si človek vodi funkcionalno stran svojih predvsem telesnih pa tudi duševnih zmožnosti. Človek ne more uspešno delati, če nima brezhbitno uglajenih funkcij telesa in duha. V fiziološkem smislu se športna rekreacija skoraj ne razlikuje od de-

la, ker prav tako kot pri delu troši energijo, koristi napor mišic, živcev, intelektualno silo in drugo. Razlikuje se le v tem, da pri modernem delu funkcionalna stran krni in se pri nekaterih poklicih celo izključuje, medtem ko se pri športni rekreaciji prav to kaže kot naravna institucija za funkcionalno izurjene spretnosti in iznajdljivosti. Pri športni rekreaciji človek giblje spontano, misli s svojo glavo in čuti s svojim srcem. Pri moderni proizvodnji te možnosti ni, ali pa so zelo omejene. Pri delu delavca nadzoruje predstojnik, ritem gibanja diktira stroj, predmet duševne zaposlitve diktira delovni problem. Nadaljna funkcija rekreacije je zadovoljitev družbenih interesov. Pri tem gre za kulturne vrednote, za fizično sposobnost, za ustvarjalno delo, produktivnost, zdravje in obrambno sposobnost.

Rekreacija je v veliki meri odvisna od socialnega okolja. Od tega zavisi kdaj, kje in v kakšni obliki se bo posameznik ukvarjal z določeno aktivnostjo.

Hrup kviri našo življenjsko okolje

Med vsemi nadlogami našega okolja, je nedvoumno najtrdovratnejši hrup, ki nas nenehno spremlja in nadleguje na cesti, v tovarnah, na letališčih in celo v stanovanjskih prostorih. Danes smo prišli že do nevarne točke in je hrup postal velik problem našega okolja. V primerjavi z onesnaževanjem zraka in vode je razlika ta, da oboje lažje odkrivamo in merimo s kemičnimi in drugimi sredstvi, medtem ko je hrup težje odkrivati in določati.

Vsepovsod in ob vsakem času ogroža ljudi nešteto virov hrupa, katerim je človek izpostavljen. Poglejmo nekaj primerov virov hrupa in njihovo jakost: sirena 150 decibelov (presega skrajno mejo, ki je postavljena na 140 decibelov), pot to mejo pa so še budilka — 80 decibelov, telefon — 70 decibelov, glas govora — 60 decibelov, itd. Če bi vzeli povprečje virov, ki nas obkrožajo, je človek izpostavljen hrupu okolice, ki se navadno giblje od 40 do 60 decibelov. Doslej še noben strokovnjak ni odločno izjavil, da je takšen hrup resnično škodljiv, vendar pa vse raziskave in statistični podatki v tej smeri potrjujejo predvidevanja. Raziskave so odločno pokazale, da nastane poslabšanje sluha v industrijsko razvitejših področjih in mestih veliko prej kot na podeželju, oziroma izven zgoraj omenjenih področij. Prevelik hrup prizade predvsem sluh in samo ta je povzročitelj pravih telesnih okvar. Raziskave so pokazale, da je hrup pomemben dejavnik pri nekaterih obolenjih, vendar pa ne moremo reči, da je samo le

ta njihov povzročitelj. Če je človek, s tem pa seveda tudi njegov živčni sistem, posredno pa tudi njegovo ožilje, dolgotrajno izpostavljen hrupu, se razvije hitro utripanje srca, zaradi stiskanja ožilja se poviša krvni pritisk, spremeni se ritem dihanja. Na podlagi vseh teh spre-

memb pride do želodčnih motenj in motenj v delovanju črevesja. Najbolj opazne motnje pa nastanejo v živčnem sistemu. Živčevje je obremenjeno s stalnim naraščanjem napetosti v organih, ki jih nadzoruje. Dokazano je, da glasen hrup zmanjšuje sposobnosti vida, da zmanjšuje sposobnost presojanja daljave, povzroča motnje v razpoznavanju barv itd. Ravno tako so strokovnjaki mnenja, da je hrup povzročitelj nervoz, stalnih glavobolov, ravno tako pa bistveno prispeva k naraščanju nasilnosti ter občutku splošne utrujenosti in izčrpanosti.

Če pogledamo vsa ta dejstva, bi nas sicer moglo zavesti, da je edino hrup povzročitelj mnogih bolezni. Brez dvoma je, da je naglušnost poklicna bolezen, vendar pa samo v natančno določenih okoliščinah. Ne smemo izključno hrup kriviti za nespečnost, nerveze, visok krvni pritisk, res pa je, da hrup povečuje napake v telesu, ki so že obstojale.

Ta dejstva kažejo na neogibno potrebo, da takoj ukrepamo proti hrupu v korist človekovega zdravja.

Problem rentabilnosti »Raše I« stroja

Veliko se govori o rentabilnosti oziroma nerentabilnosti »Raše I« stroja. Rad bi dal odgovor s podatki, ki sem jih dobil v programsko analitski službi in v komercialni naše delovne organizacije.

Torej na kratko:

Cena surovega pletenega frotirja z vsemi stroški (material, stroški izdelave, obratna režija) znaša 16,82 din za m².

Ker pa se prodaja beljen ali barvan, to podraži in sicer beljenega na 24,94 din za m² in barvanega (vzeta srednja cena) na 33,10 din za m².

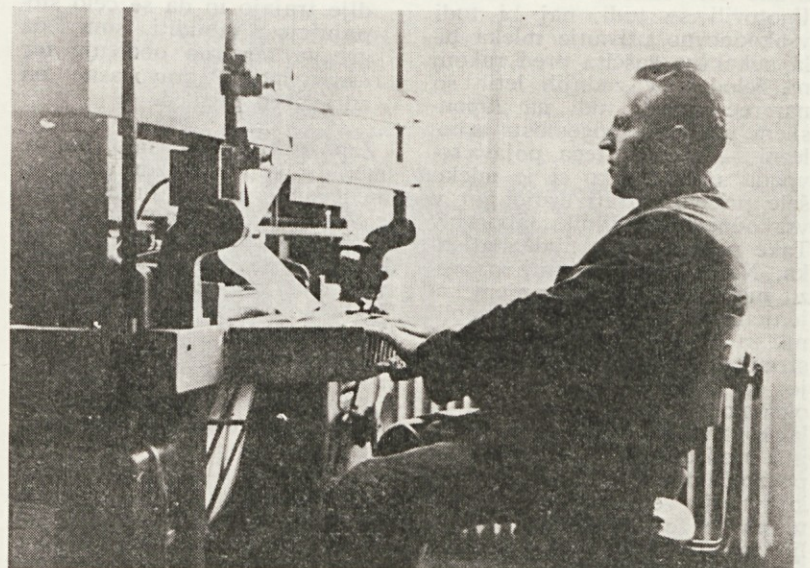
Komercialna prodaja ta frotir že dalj časa po nespremenjeni ceni 35,00 din za m² in sicer barvanega in beljenega po isti ceni. Trgovcem, ki to blago kupijo prizna naše podjetje na prodajno ceno 15 ali 16% popusta, kar je v trgovskih poslih normalno. To ima pa za posledico, da se pleten frotir prodaja z izgubo. Zanimanje za ta frotir je, vendar ni izdelanih barvnih kart, tako, da ga potniki ne morejo ponuditi na trgu. Tako se pleteni frotir in še nekateri drugi izdelki prodajajo z izgubo ali

pa z njimi polnimo skladišče.

Kakšne so možnosti za rešitev rentabilnosti, ne vem. Na žalost ni čutiti najmanjšega zanimanja odgovornih za nadaljni razvoj pletilnice. Prav gotovo pa ni rešitev samo v več strojih. Veliko

problemov bi lahko rešili, če bi bilo več sodelovanja in zaupanja. Tako pa se odgovorni tem problemom izogibajo namesto, da bi jih proučili in se poglobili vanje.

Anton Jerman

Golob Jaka za prebijalnim strojem žakardnih kartic

Rak na želodcu

doc. dr. Marija Auersperg

Rak na želodcu je po svetu, pa tudi pri nas pogostno obolenje. V Sloveniji zabeležimo blizu 600 novih primerov na leto. To obolenje je pri nas na drugem mestu po pogostnosti med vsemi rakavimi obolenji: pri ženskah za rakom na dojki, pri moških pa za rakom na pljučih.

Kaj vemo o vzročnosti?

Vzroki za nastanek raka na želodcu niso znani. Zelo verjeten je vpliv prehrane in navad pri prehranjevanju. Podlaga za tako domnevo je zelo različna pogostnost te vrste raka v raznih deželah, ki se razločujejo med drugim tudi po vrsti prehrane prebivalcev. Zanimivi so podatki, da upada pogostnost raka na želodcu z naraščanjem življenjskega standarda — to pripisujemo spremenjenemu načinu prehranjevanja. Med škodljivimi vplivi, ki so verjetno pomembni za razvoj raka, navajajo tudi uživanje koncentriranih alkoholnih pijač, prekajenega mesa, ostrih začimb in kajenje. Tudi pomena dednosti ne smemo zanemariti. Pri sorodnikih, ki so oboleli za rakom na želodcu, se pojavlja to nevarno obolenje štirikrat pogosteje kot pri drugih ljudeh.

Na Japonskem, kjer je rak na želodcu najpogostejši na svetu, so pri preučevanju življenjskih in prehranjevalnih navad opazili zanimivo zvezo med uživanjem začimb in močno soljeno

hrano ter rakom na želodcu. Ugotovili so tudi, naj bi tudi vsakodnevno uživanje mleka bila nekakšna zaščita pred rakom na želodcu. V zadnjih letih so namreč opazili tudi na Japonskem upadanje pogostosti te bolezni — začetek tega pojava sovpada s časom, ko si je mleko šele pričelo utirati svojo pot v vsakodnevni jedilnik Japoncev. Take podatke nam nudi statistika. Na videz nerazumljivo zvezo med začimbami, žganjem, kajenjem in možnostjo, da zbolimo za rakom na želodcu na eni strani ter mlekom in možnostjo, da se tej nevarni bolezni izognemo na drugi strani, pa si lahko razložimo takole: žganje in pretirano začinjena hrana povzročajo zaradi draženje lahko vnetje želodčne sluznice — to pa je že sprememba, ki velja za predrakavo. V določenih primerih namreč lahko iz vnetno spremenjene in stanjšane slu-

znice vznikne rak. Med predrakava obolenja stajemo tudi izrastke želodčne sluznice — polipe ter cire na želodcu in pojave, ki jih spremlja zmanjšanje kisline v želodcnem soku. Pri ljudeh, ki imajo premalo kisline, je verjetnost, da zbolijo za rakom na želodcu, desetkrat večja kot sicer. Devetdeset odstotkov bolnikov ima takrat, ko postavimo diagnozo — rak na želodcu, znizano količino želodčne kisline. Pri vseh teh spremembah je začinjena hrana pomemben vzročni dejavnik.

Znamenja bolezni

Odvisna so od oblike raka na želodcu in mesta, kjer se je razvil. Znamenja so zelo raznolika, številna in neznčilna.

Enaka znamenja lahko dajejo tudi druga obolenja. Najznačilnejša je povezava raznih motenj, ki jih bomo našli, njihovo vztrajno ponavljanje ter naraščanje njihove jakosti. Zaradi preglednosti bomo razdelili znamenja v tri skupine:

1. splošna znamenja — težko opredeljivo upadanje zdravja in življenjske moči, utrujenost, slabost, hujšanje, bledota, izguba apetita;
2. znamenja, ki so podobna bolezenski sliki pri čiru na želodcu — bolečine v žlički, v povezavi ali brez nje z obroki hrane in se lahko začasno pomirijo pri zdravljenju z dieto in s sredstvi zoper kislino;
3. neznčilna bolezenska znamenja, ki kažejo na obolenost prebavil, kot so npr. izguba apetita, včasih samo za nekatere jedi kot je npr. meso, občutek nejasnega tiščanja in napenjanja v žlički, občutek teže v želodcu, napenjanje, bljuvanje, »slaba prebava«, motnje v požiranju, slabost, bolečine pri srcu, črno blato. Vse preradi se ljudje ob takih znamenjih tolažijo, da so si pokvarili želodec s slabo hrano in odlašajo s pregledom pri zdravniku. Znamenja raka na želodcu res niso znčilna prav za to bolezen, vendar nam mora to, da težave dlje trajajo in da se celo stopnjujejo, vzbuditi sum, da gre za nevarno obolenje ter nas napotiti pravočasno na zdravniški pregled.

Zapomniti si moramo, da ne smemo nikoli sami zdraviti tako imenovane »slabe prebave« in želodčnih težav, če trajajo dalj kot kak teden. Posebno pri ljudeh, starejših od 40 let so taka znamenja kaj rada znanilci raka. Samo skrben zdravniški pregled, laboratorijske in rentgenske preiskave ter pregled notranjščine želodca s posebnim optičnim instrumentom nam lahko zanesljivo razjasnijo naravo težav.

Zdravljenje

Raka na želodcu lahko sedaj ozdravimo le s pravočasno operacijo. Da je operacija sploh

tehnično izvedljiva, mora priti bolnik v roke kirurga takrat, ko je zlohota rašča še omejena na želodec sam in še ni prišlo do vraščanja rakavega tkiva v sosednje organe ali velike žile. Pri operaciji skuša kirurg odstraniti oboleli del želodca z okolišnimi bezgavkami vred. Izkazalo se je, da je bistven dejavnik, ki odloča o možnostih bolnika, da bo preživel pet let po operaciji to, ali so bili v času operacije že prisotni zasevki rakavega tkiva v bezgavkah ob želodcu. Le 5 — 14 % bolnikov z zasevki v bezgavkah preživi pet let po operaciji, medtem ko je ta odstotek za bolnike, pri katerih je bil rak še omejen samo na želodec 57 %. Vse ostale metode zdravljenja so pri raku na želodcu mnogo manj uspešne kot operacija. V novejšem času imamo na voljo posebna zdravila, ki zavirajo razrast rakavih celic — tzv. citostatike. Žal pa so ta kemična sredstva uspešna le pri približno 20 % bolnikov in to le za kratek čas 2 do 6 mesecev.

Zdravljenje z obsevanjem samim je pri raku na želodcu neuspešno. Uporabljamo ga le za olajšanje težav bolnikov, ki imajo zasevke v kosteh. Nekateri avtorji poročajo o uspehu z istočasno kombinacijo citostatikov in obsevanjem pri obsežnem raku na želodcu, ki ni odstranljiv z operacijo.

Odstotek bolnikov, zdravljenih po tej metodi, pri katerih se je tumor zmanjšal, je bil pomembno višji kot pri onih, kjer so uporabili le obsevanje ali le citostatike. Poleg tega se je tudi podaljšalo preživetje teh bolnikov.

Kljub tem ohrabrujočim podatkom, imamo na sedanji stopnji znanja v medicini, v boju z rakom na želodcu eno samo zanesljivo orožje, ki lahko privede do ozdravljenja bolezni — t. j. pravočasno operacijo. Zato velja ponovno opozoriti na odločilen pomen zgodnje ugotovitve te bolezni.

Vsako odlašanje pomeni zmanjšanje možnosti za ozdravljenje.

Smučanje ena - izmed oblik rekreacije

Smučanje je šport, pri katerem vsestransko razgibamo svoje telo, se naučimo svežega zraka, obnem pa uživamo ob pogledu na naravne lepote, ki imajo v snežni betini poseben čar.

Po večurnem sedenju v pisarnah ali stanju ob strojih je nujno, da telo vsestransko razgibamo. S tem pozitivno krvni obtok in si krepimo mišice, pa tudi duševno se sprostimo.

Če si za svojo zimsko rekreacijo izberemo smučanje, lahko izbiramo med

- tekmo na smučeh,
- turnim smučanjem,
- smučanjem ob žičnicah.

Za prvo ni potrebno, da bi bili posebno večji smučanja. Posebno ugodno je to, da ni potrebno oditi na pripravljena smučišča ob žičnicah, ki so navadno prenatrpana. S smučkami lahko tekate kjerkoli v okolici svojega kraja po zasneženih poljih in travnikih. Ta vrsta rekreacije ima še eno prednost — ne izgublamo namreč časa v gneči ob vlečnicah, ampak ves razpoložljiv čas koristno porabimo za vadbo. Tek na smučeh je doma v severnoevropskih državah. Zadnja leta pa se vse bolj uveljavlja tudi v drugih državah in seveda tudi pri nas.

Turno smučanje goje predvsem ljubitelji narave in gora, ki žele uživati in doživljati zimo v odmaknjenih in z žičnicami neoskrunjenih gorah. Tja se povzpno s smučkami na rami. Nagrada za njihov trud pa je spust na smučeh preko zasneženih pobočij proti dolini. Za to vrsto smučanja moramo imeti telo dobro kondicijsko pripravljeno in obvladati moramo tehniko smučanja po celem snegu.

Večina ljudi, ki se ukvarjajo s smučanjem, se odpelje z avtom do bližnjega ali do najbolj priljubljenega smučišča. Tam

mu vlečnice ali sedežnice omogočajo, da hitro nabira kilometre, prevožene po zasneženih pobočjih. Pri tej vrsti smučanja moramo posvetiti precej pozornosti temu, da se pred prvim spustom po bregu dobro ogrejemo. Moramo se zavedati tudi tega, da se na daljših sedežnicah in vlečnicah naše mišice vsakokrat znova ohladi. Zato je priporočljivo, da naredimo pred vsakim spustom vsaj nekaj počepov. Ogret smučar laže obvlada tehniko smučanja in je bolj gibčen. S tem tudi zmanjšamo možnost poškodb. Največ zlomov namreč nastane pri prvih vožnjah, ko smučar še ni dovolj ogret in pa takrat, ko je smučar že utrujen, a še ne odneha, ker precenjuje svoje zmožnosti.

Za tiste, ki boste to zimo preživeli del svojega prostega časa na smučiščih, še ni prepozno, da se začnete na smučanje sistematično in redno pripravljati. Tisti, ki boste prišli na smučišče kondicijsko dobro pripravljene, boste uživali v smučanju od prvega dne. Z redno smučarsko gimnastiko si boste razgibali telo in pridobili večjo telesno zmogljivost. Če nimate časa za redno vadbo pod strokovnim vodstvom, se lahko pripravljate tudi sami doma in v naravi. Npravite vsak dan najmanj dvajset nizkih počepov. Pri tem imejte roke spredaj v odročenu in noge naj ostanejo čim bolj skupaj. Nato napravite štideset sonožnih poskokov v levo in desno. Roke uprite v bok, noge pa imejte skupaj in prožne v kolenih. Vsaj eno uro dnevno preživite v naravi na svežem zraku ob hitri hoji, ali pa opravite vse vaje na TRIM stezi, če jo imate kje v bližini.

Samo dobro pripravljene boste resnično uživali na smučiščih in boste zavarovani pred nepotrebnimi poškodbami.

Nov prometni režim v Ljubljani

V tem sestavku bomo obravnavali tretjo »disciplino«, parkiranje. Beseda bo stekla o javnih parkirnih površinah, na katerih je parkiranje časovno omejeno in so nameščene ure za plačevanje uporabnine za parkirni prostor.

Taki parkirni prostori so:

- Kersnikova ulica ob zahodni strani in ob vzhodni strani med Tomšičevo ulico in Cankarjevo cesto,
- Kidričeva ulica,
- Prežihova ulica ob zahodni strani in ob vzhodni strani od Cankarjeve ceste do Kidričeve ulice,
- Cankarjeva cesta ob južni strani Prešernove ceste do Župančičeve ulice,
- Tomšičeva ulica ob južni strani od Titove do Prešernove ceste,
- Beethovnova ulica od Kidričeve ulice do Cankarjeve ceste,
- Pražakova ob severni strani pred pošto, od Cigaletove ulice do Miklošičeve ceste in ob južni strani od Miklošičeve do M. Pijade ceste,
- Cigaletova ulica,
- Trdinova ulica ob južni strani od Cigaletove ulice do Titove ceste,
- Miklošičeva cesta ob vsej zahodni strani razen ob Marxovem parku,
- M. Pijade cesta ob zahodni strani od Čufarjeve do Pražakove ulice,
- Trubarjeva cesta od Miklošičeve ceste do Obrežne ceste,
- Trg osvoboditve ob vzhodni strani parka.

Vozniki morajo, ko parkirajo osebni avtomobil na takem mestu, plačati uporabnino, ki znaša en dinar za 20 minut, oziroma tri dinarje za eno uro parkiranja:

Voznik, ki je z enim, dvema ali tremi dinarji »navil« parkirno uro, ima pravico parkirati na tistem mestu toliko časa, dokler kazalec na parkirni uri ne prekorači čas »0« minut. Ura sicer tik — taka še nekaj minut in kazalec se pomika po rdečem polju številčnice, vendar je to že prekoračen čas dovoljenega parkiranja. Ta čas, ki traja nekako 5 minut se smatra za tolerantni čas, ki omogoča vozniku, da se lepo, brez nepotrebne naglice z vozilom odpravi naprej, iskat »parkirno srečo« drugam.

Pooblaščené uradne osebe bodo zatikale kazenske listke na vsa tista vozila, ki bodo še naprej ostala na tistem mestu še potem, ko se bo avtomatska parkirna ura že povsem ustavila. Za voznike je pomembno tudi to, da nima pravice še enkrat aktivirati parkirno uro, ampak mora po preteku iztečenega časa vozilo s parkirnega mesta umakniti.

Obveznost plačevanja uporabnine je vsak delavnik od 6. do 20. ure. Kdaj bo uveljavljen tak način plačevanja uporabnine, bo objavljeno kasneje, ob uveljavitvi predpisa.

Tovorna motorna vozila in avtobusi smejo parkirati na območju mesta Ljubljane samo na parkirnih prostorih, ki so za to določeni in označeni. Tak parkirni prostor je že urejen in že funkcionira za potrebe tovrnega in avtobusnega prometa ob obbovzni »Nemški« cesti na Ježici.

Uporabnina za parkiranje znaša za:

- tovorno vozilo ali avtobus 2,00 din na uro,
- tovorno vozilo s prikolico 3,00 din na uro.

Na mestnih vpadnicah se že dlje časa postavljene posebne obvestilne table, ki označujejo prostor, kjer se ta parkirni prostor za tovrnjake in avtobuse nahaja.

Izjemoma se lahko začasno dovoli parkiranje tovornih vozil tudi na drugih lokacijah izven parkirnega prostora na Ježici. Pravico uporabe začasnih parkirnih prostorov na posameznih lokacijah lahko pridobe organizacije združenega dela, ki se bavijo s transportno dejavnostjo in ki se pogodbeno obvežejo, da bodo zagotovile minimalno vzdrževanje posebnega parkirnega prostora, sofinancirale razširitev parkirnega prostora na Ježici oziroma novega parkirišča ob

Dolenjski cesti in plačale mesečno uporabnino 200 din za vsako tovorno vozilo po številu rezerviranih mest.

Znano je, da so prav tovrnjaki razrili marsikatero neutrjeno površino, posebno pločnike, dele zelenic in podobno. Prav zaradi tega in še zaradi marsikaj drugega je pričakovati, da bodo odgovorni v delovnih organizacijah kot tudi vozniki sami razumeli smisel novega prometnega režima v zvezi s tovrnim prostorom in se po tem tudi ravnali.

Gotovo je eno, kapacitete parkirnih mest so se z novim režimom v ožjem središču mesta zmanjšale za 643 mest. Zmanjšanje gre na račun uvedbe kolesarskih pasov, novih peševih

Bolj potiho, da se ne zbudí žena

Marjan Metljak

površin in vnašanja določenega reda v parkiranje.

Končno naj bo predpisan še tak red mirujočega prometa, se bo vedno našel kdo, ki se na to poživžga in parkira vozilo po svoje, ne glede na to ali je pri tem kdo oviran, ogrožen ali je vozilo na zelenici, pločniku, kolesarski stezi itd. Zoper tako samovoljo pa se bori »pajak«, ki od jutra do večera »pometa« prometne površine namenjene pešcem in odvažata tiste avtomobile, ki so na prepovedanih mestih njegov lahek plen.

Kako je pravzaprav z odvažanjem nepravilno parkiranih avtomobilov?

Takole: »Če najde pooblaščená uradna oseba vozila:

- na mestu, kjer ni dovoljeno ustavljanje oziroma parkiranje,
- na rezerviranem parkirnem prostoru

odredi, da se vozilo odstrani na stroške voznika ali lastnika oziroma imetnika pravice uporabe. (22. člen odloka o ureditvi cestnega prometa v Ljubljani). Lastnik oziroma uporabnik odpeljane vozila je dolžan plačati stroške za odstranitev vozila v višini 500 din ob prevzemu vozila, poleg tega pa še kazen za prekršek.

Normalno življenje - tudi diabetiku

Diabetes ali sladkorna bolezen je še v začetku tega stoletja veljala za hudo in nevarno bolezen. Če so jo ugotovili pri mlademu otroku, je to napovedovalo njegovo prezgodnjo smrt. Če so jo odkrili pri moškem ali ženski na višku njenih moči, se pravi v najmočnejšem življenjskem obdobju, je to pomenilo preobrat njenih vsakdanjih navad in znatno zmanjšanje povprečne življenjske dobe.

Pred 50 leti — zadnje mesece leta 1921 — je dr. Frederick Grant Banting, mladi kanadski zdravnik, ki se je ukvarjal z raziskavami diabetesa, doživel, da so njegovi napor končno kronani z uspehom. Ob sodelovanju s Charselom Herbertom Bestom, svojim mladim sodelavcem mu je uspelo izolirati insulin, ki ga je že januarja 1922 z uspehom uporabljal pri zdravljenju bolnikov. To je bilo eno največjih in najčudovitejših odkritij sodobne medicine, ki je večini diabetičnih bolnikov do kraja spremenila usodo.

Nekaj časa so domnevali, da sta Banting in Best v laboratoriju v Torontu našla povsem zanesljivo orožje proti diabetesu.

Toda kmalu so morali priznati, da insulin v določenih primerih bolezní ne more do živga, kar je privedlo seveda do raznovrstnih in poglobljenih raziskav bolezní ter njenih mehanizmov in tudi insulina samega.

Raziskave so v zadnjem četrstoletju pripomogle do večjega

števíla pomembnih odkritij. Po zaslugi depotnega (počasí delujočega) insulina je bilo mogoče omejiti injekcije na eno samo dnevno. Dosegli so, da so začeli protidiabetična zdravila predpisovati oralno (skozi usta). Znova so prišli do spoznanaj, ki so potrjevala vrednost osnovnih naravnih metod v boju proti diabetesu s prehranjevalnim režimom in telesnim gibanjem.

Toda kljub tem odkritjem se zdi, da se diabetes širi po terenu in da mnogo oseb, posebno

moških in žensk, po 40 letih življenja s preveliko telesno težo, zbolí, ne da bi se tega zavedali.

Toda kako je treba zdraviti bolezen, kakor hitro jo ugotovimo?

Danes lahko diabetični bolniki živijo in delajo normalno, lahko po svoji izbiri gojijo šport in lahko v polni meri uživajo svoje življenje.

Jasno je, da so v ta namen potrebni previdnostni ukrepi: glavni pogoj je zares natančno zdravljenje in prehranski režim,

Novo sprejeti delavci na praktičnih gasilskih vajah

ki ga predpiše zdravnik. Diabetični bolniki morajo prav tako na občasne zdravniške kontrole pregledati, zlasti še med nekaterimi boleznimi in po njih, kot je npr. gripa, dalje med nosečnostjo, to se pravi v okoliščinah, ko se spremeni osnovna presnova. Pred poroko je pamente poiskati nasvet genetika, če gre za diabetične prednike v družini enega ali drugega od bodočih zakoncev.

Diabetes je še vedno resna bolezen: zanemarjati predpisano zdravljenje, se pravi pogosto se izpostavlja resnim posledicam, kot so diabetična koma, slepota, obolenja ledvic ali živčnega sistema, kožna vnetja, predvsem pa degeneracija srca in ožilja.

Bolj ko smo poučeni o tej bolezni, bolj smo pripravljeni, da

se borimo proti njej. Informacije in vzgoja lahko na vseh njihovih pospešijo zgodnje odkrivanje diabetesa in predpisom ustrezno zdravljenje.

Zdravniki in drugi zdravstveni delavci — medicinske sestre, dietičarke, farmacevti, zdravstveni vzgojitelji, socialni delavci — vsi igrajo pomembno vlogo v zdravstvenem prosvetljevanju javnosti.

»Prosvetljeno javno mnenje — aktivno sodelovanje prebivalstva so važna glavnicata za izboljšanje ljudskega zdravja«, to so besede, povzete iz uvoda konstitucije Svetovne zdravstvene organizacije, vrh tega pa še posebno primerne v primeru diabetesa, bolezni, ki prizadeva javno zdravstvo širom po svetu.

Dr. M. G. Candan

čarsko telovadbo, ki je v telovadnici Mekinje vsak torek in četrtek za predšolske otroke od 16. do 17. ure in za šolske otroke od 17. do 18. ure. Svoje otroke lahko prijavite in včlanite v Smučarski klub Kamnik v njegovi pisarni v Zdravstvenem domu, pritličje ali pa v telovadnici ob času vadbe. Pohitite s prijavi, kajti z vadbo so že pričeli.

Solnine ni. Pogoj pa je, da otroka včlanite v Smučarski klub Kamnik. Poudariti še velja, da se smučarske veščine lažje in hitreje naučite pod strokovnim vodstvom. Vsi starši bodo lahko od vaditeljev zvedeli to in ono o smučarski opremi. Klub tudi omogoča svojim članom nakup smučarske opreme s posebnim znižanjem in pod strokovnim vodstvom.

S svojim sodelovanjem v Smučarskem klubu Kamnik smučar-

nje — enega najlepših in najbolj zdravih športov — približali tudi svojim otrokom.

Smučarska zveza Slovenije je z namenom, da bi približala in omogočila smučarski šport čim širšemu krogu občanov, izdala posebno SMUČARSKO IZKAZNICO. Z njo ima lastnik 10 odstotkov popusta na vseh žičnicah v Sloveniji in tudi pri nakupu smučarske opreme, ki je danes vse prej kot poceni. Letna članarina za odrasle znaša 150.— din, za otroke pa le 60.— din. Vsi lastniki smučarske izkaznice so tudi člani Smučarskega kluba Kamnik in imajo s tem še pravico do drugih ugodnosti.

Interesenti se lahko prijavijo pri tov. Škrlep v Kadrovski službi.

IZVORI BARV

Morda ste kdaj razmišljali o izvoru barv, brez katerih bi bilo naše okolje pusto in enolično. Barva pomeni za človeka mnogo. Predstavlja mu simbole in daje duševna ugodja. V naši delovni organizaciji smo vajeni raznih barv in odtenkov. O njih mnogo govorimo kot npr. o barvni karti, o obstojnosti barv, o slabo barvani preji in podobno. O izvoru od naravnih do kemičnih barv naj pove naslednji odstavek.

Proizvodnja barvil s kemičnimi pripomočki se je začela pred malo več kot enim stoletjem; mnogo tisočletij so se barvila pridobivala samo iz naravnih snovi. Najstarejša barvila so nedvomno saje in zemlje obarvane s kovinskimi oksidi, o tem pričajo primeri risb v votlinah Altamira v Španiji in Lascaux v Franciji (v teh votlinah so odkrili risbe pračloveka in so še danes ohranjene). V spremenjeni obliki se uporabljajo mineralna barvila in saje tudi danes. Ta barvila so zelo obstojna in uporabna za barvanje tekstilnih vlaken.

Najbolj znan primer barvila živalskega izvora je škrlat, ki so ga nekdanj pridobivali iz polža škrlatnika. Kemik Paul Friedlander, ki je ob začetku sedanjega stoletja razjasnil to strukturo, je pridobil 1 1/4 gr čiste barve iz 12 tisoč polžev škrlatnikov. Zaradi tega nas ne sme čuditi, da je bil škrlat v starem veku tako drag, in da so se tunike obarvane s to trpežno barvo, uporabljale samo za cerkvene obrede in na dvorih. Navadne obleke naših prednikov so morale biti zelo žalostne in brezbarvne.

Zelo razširjene so bile tudi barve pridobljene iz barvastega lesa ali pa iz surovin rastlinskega izvora. Do sredine 19. stolet-

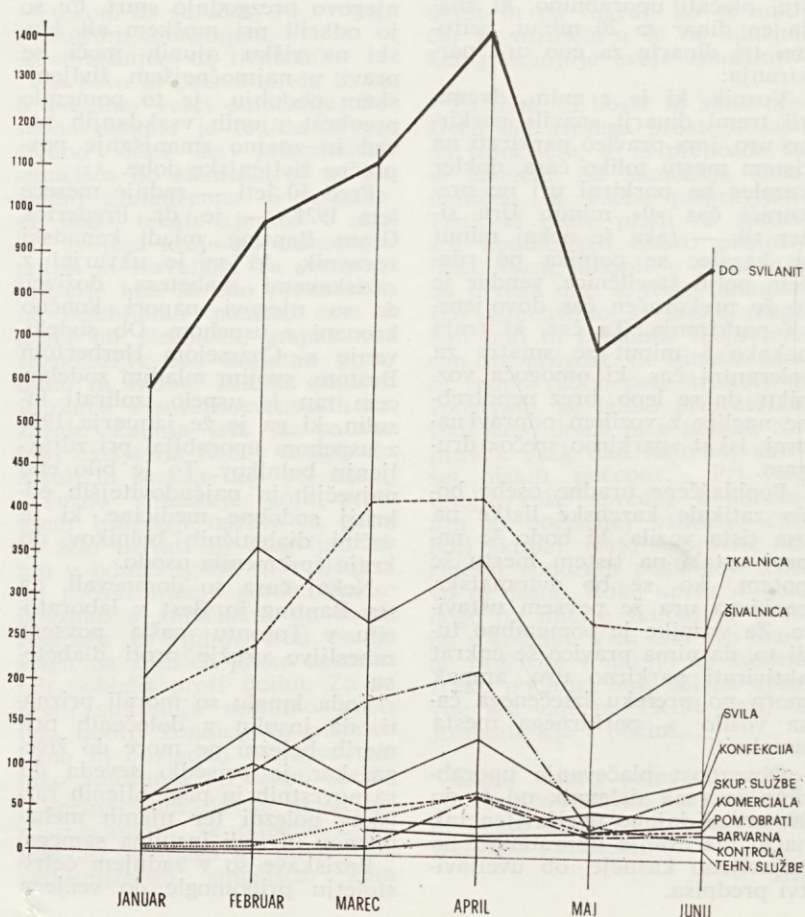
ja niso znane nobene novosti v proizvodnji barvil za tekstilno obrt. V letu 1845 je neki kemik destiliral bencol iz premogovega katrana. Leta 1856 je Viliam H. Perkins pri preučevanju sestavin kinina odkril prvo sintetično barvilo: malvain, ki je že naslednje leto prišlo v prodajo. To je bil zares hiter razvoj, če pomislimo, da so morali v tako kratkem času rešiti v industrijskem obsegu problem sestave neke barve ter tudi uresničitev začetnega izdelka, kar je zahtevalo nitracijo bencola ter njegovo redukcijo v anilin. Odkritje so bile metode redukcije, ki se uporablja še danes. Brez te bi se ne mogla razviti sinteza barve tako naglo. To prvo sintetično barvilo je bilo že značilen primer odnosa, ki povezuje proizvodnjo barvil na kemijo vmesnih proizvodov.

Sedaj ne uporabljajo več za barve samo surovine iz premogovega katrana, niti ni industrija barvil edina kemična industrija. Sedaj so glavni sektorji kemične industrije popolnoma drugačni kot nekdanj: plastični izdelki, vlakna, zdravila s svojimi tehnologijami, ki se povezujejo s samo barvno industrijo. Posebne važnosti je sedaj petrokemija, ki v glavnem omogoča, da se iz petroleja namesto iz premogovega katrana pridobivajo glavni proizvodi za barvno kemijo. Vsa proizvodnja barvil sedaj temelji na podlagi benzola, kateremu pripadajo glavni proizvodi za izdelavo azotičnih pigmentov. Ta vrsta barvil se je razvila po drugi svetovni vojni ter se je nadpovprečno razvila, kar pa je bilo mogoče z istočasnim tehničnim razvojem baznih proizvodov.

Ali imamo pravičen odnos do naše osnovne surovine bombažne preje — slika kaže da ne

GRAFIKON BOLNIŠKEGA STALEŽA
za prvo polletje 1976

Smučarska šola za najmlajše

ALI ŽE IMATE SMUČARSKO IZKAZNICO?

Alpska sekcija Smučarskega kluba Kamnik bo organizirala smučarsko šolo za otroke v sta-

rosti od štirih do desetih let. Pred pričetkom vadbe na snegu je klub organiziral na njih smu-

ZANIMIVOSTI

PROMETNA ŽILA ČEZ JUGOSLAVIJO

V mesecu novembru so se v Münchenu sestali strokovnjaki, da bi proučili vprašanje gradnje nove sodobne prometne ceste, ki bi vezala južno Nemčijo čez Avstrijo in Jugoslavijo globlje z Balkanom. V ta namen bi bilo treba zgraditi predor skozi Karavanke v bližini Jesenic. Cesta bi tekla čez Ljubljano, Zagreb, Beograd in Skopje do Djevdjelije in Soluna. Pri Ljubljani bi se odcepila proti Italijanski meji in pri Nišu proti Dimitrovgradu na Bolgarski meji.

Cesta od Jesenic do Djevdjelije naj bi bila končana do leta 1990, veljala naj bi 2,4 milijarde dolarjev. O financiranju magistralne ceste skozi Ture, ki naj poveže Srednjo Evropo čez Jugoslavijo z Bližnjih vzhodom, so razpravljali ministri za gospodarstvo in promet v Münchenu.

Na konferenci sta sodelovali tudi delegaciji Slovenije in Hrvaške.

VELIK PROMET NA MEJNIH PREHODIH

V 10 mesecih je 42 milijonov potnikov prekoračilo Italijansko-Jugoslovansko mejo. Po podatkih, ki jih je objavila obmejna služba, je preko mejnih prehodov v tržaški pokrajini šlo več kot 4,5 milijonov oseb, 1 milijon 162 tisoč več kot isti mesec lanskega leta. Dva milijona 413 tisoč potnikov je prečkalo mejo s potnimi listi in 2 milijona 401 tisoč s prepustnicami. V prvih desetih mesecih letos je šlo čez mejo 42 milijonov ljudi, medtem ko jih je bilo v istem obdobju lani 30 milijonov 290 tisoč

potnikov. Do sedaj se je število prehodov torej povečalo za 11 milijonov.

POSEBEN USTNIK PROTI KAJENJU

Sestavina tobaka je tudi niktin, ki je škodljiv za človekovo tkivo in nevaren za nastopanje poapnenja žil in pljučnega raka. Čeprav si zdravniki in zdravstveni tisk prizadevajo ljudi odvračati od kajenja, se iz dosedanjih izkušenj vidi, da je malo ljudi, ki bi imeli dovolj volje, da bi sledili zdravnikovim napotilom.

Zdravniki v ZDA, kjer so škodljive posledice kajenja še posebej opazne, si mnogo prizadevajo, da bi čimveč ljudi pridobili zato, da bi se odvadili kajenja, ali ga vsaj občutno omejili. V ta namen vabijo kadilce, naj se ravnajo po protikadilski metodi in naj začnejo uporabljati poseben cigaretni ustnik. Ta je narejen tako, da se v njem iz goreče cigarete škodljive snovi vsedajo v poseben del.

Pri čiščenju filtra se kadilcu pokažejo ostanki škodljivih snovi v kepicah oziroma zrnih. Vse to je črno in neokusno. Kadilec bi vse to ob neposrednem vdihavanju sprejel vase. Ti ustniki so napravljeni v štirih različnih izvedbah. Kadilec uporablja vsakega 14 dni. Vsak posamezni ustnik znižuje količino škodljivih snovi do določenega odstotka. Ustnik I. stopnje vsrka 30 % škodljivih snovi, drugi 60 %, tretji 70 % in četrti 80 %. Tako se kadilčevo telo postopoma odvadi učinka škodljivih snovi, ker jih ne vdihava. Kadilčev organizem se je tako do neke mere nikotina že odvadil, s čemer so podani pogoji za to, da kadilec opusti kajenje.

DELOVNA VNEMA

Kmalu po 6. uri prične delavec iskati deščico. Delovodja ga vpraša, kaj išče in ko mu delavec pove, da mu pomaga še on iskati. Potem vidi direktor, kako se oba trudita pa jima pomaga še on. Ob 8. uri mora direktor na sejo, delavec in delovodja jo iščeta naprej. Ob pol desetih pa pravi delavec:

»Zdajle je malica. Zaradi tiste deščice se vam ni treba nič razburjati, Bom vzel pa opeko, da bom sedel nanjo med malico.«

PROSTOVOLJNI PRISPEVEK

Na vrata nekega stanovanja potrka socialna delavka. Gospodinja odpre vrata in vpraša kaj želi?

Socialna delavka: »Ali bi pripevali kaj za dom alkoholikov?«

Gospodinja: »Srčno rada — svojega moža.«

(NE)RESNICE Z NAPAKO

V pogovoru s časnikarjem je v njihovem kraju vse noro (novo).

Pred mikrofonom je stopila pevka in zapela: »Kobila (ko bila) sem še mlada...«

Nad vrati je pisalo: »Pomahati (pomagati) človeku v nesreči je lepo dejanje.«

Recitator je povzdignil glas: »Ko stopiš mi na prot (na pot), kozlati (ko zlati) dan začne...«

Kadrovske vesti

Sprejeti na delo

Kropivšek Danica v DE 10 — za določen čas. Flerin Ivan v DE 10 — sprejet za nedoločen čas. Hamzabegović Mevlida v DE 13. Krüezi Šefki v DE 13. Đorđević Slađana v DE 13. Dolinšek Branko v DE 15. Petaci Branko v DE 20. Židan Franc v DE 23. Zupan Ljudmila v DE 30 (gospodarsko finančna služba) — za določen čas. Matoh Tatjana v DE 41 — za določen čas. Erminio Francka v DE 41 — za določen čas. Kuhar Olga v DE 41 — za določen čas.

Odhodi delavcev iz delovne organizacije

Flerin Ivan iz DE 10 — po tek pogodbe za določen čas. Hlade Majda iz DE 10 — prekinitiv pogodbe. Pančur Alojzija iz DE 13 — lastna odpoved. Podbevšek Julka iz DE 14 — lastna odpoved. Mestek Vesna iz DE 14 — sporazumna razrešitev. Sink Fani iz DE 41 — starostna upokojitev.

Poroke

Pirš Milka, por. Verbovšek, Slapar Metka, por. Osolnik. Lunder Nuša, por. Gavranović, Jerman Anton, Resnik Francka, por. Kermperle, Spačal Magda, por. Ribič.

Na novi življenjski poti želimo novoporočencem mnogo skupne sreče in zadovoljstva.

Rodili so se:

Cotman Mariii — sin. Matič Idi — sin. Rifel Rozki in Ivanu — sin. Aleš Mileni — hči. Čevka Faniki — hči. Resnik Mariii in Stanetu — sin. Kregar Mariii — sin. Sovinšek Tončki in Ja-

nezu — hči. Rems Jelki — hči.

Koncilja Marti — sin. Štebe Alenki — hči. Jenc Stanetu — sin. Koritnik Janezu — sin.

Mamicam in očkom čestitamo k srečnemu dogodku, otročičkom pa želimo obilo zdravja.

Nesreče

Berlic Marija iz DE 14 — obratna nezgoda. Pirc Ludvik iz DE 30 (skladišče surovin) — obratna nezgoda. Strnad Marija iz DE 13 — obratna nezgoda.

REBUS

Zakaj tako, takih prizorov ne manjka

»KAMNIŠKI TEKSTILEC«

GLASILO DELOVNE ORGANIZACIJE

»SVILANIT« KAMNIK

GLASILO UREJUJE UREDNISKI ODBOR:

Balantič Silvo, Hubad Anka, Lipovšek Peter, Mišič Danica, Novak Marjan

ODGOVORNI UREDNIK

Konda Alojz

NAKLADA: 700 IZVODOV

TISK: »Djuro Salaj« TOZD Papirkonfekcija Krško

